

5. AZ IFJÚSÁGI MUNKA

Az ifjúsági munka tulajdonképpen gyűjtőfogalom. Az ifjúsági munka minden egyes elemében és egészében a felnőtté váló ember teljes körű életképességét hivatott megteremteni. Ebből a szempontból a különféle tevékenységekörök, különféle megnyilvánulások, a maguk vonatkoztatási rendszerében strukturált feladatokat jelenthetnek, amelyek ugyanakkor maguk mögött láttatni engedik azt is, hogy az életképességhez mennyi mindenre van még szükség, hogy valójában mi mindenre irányulhat az ifjúsági munka. A felnőtté váló fiatalok körül a kialakított, a létrehozott kapcsolat szerint, megkülönböztethetünk közvetett segítő és közvetlen segítő ifjúsági munkát. Az ifjúsági munka egészének színvonala éppen azon múlik, hogy a különböző szempontú tevékenységek, tevékenységcsoportok miként erősítik egymást, miként teszik lehetővé a fiatalok felnőtté válását. E fejezetben szó lesz az ifjúsági munka területeiről, a közvetett és közvetlen segítségről, a természetes, laikus segítségről és a szakmailag felkészült segítségről.

Az ifjúsági munka, elég gyakran használt kifejezés, tulajdonképpen a köznapi kommunikációban számos foglalkozás szinonimájaként ismerhető. Mindenekelőtt legelőször illendő tehát ezt a fogalmat alaposan tisztáznunk.

Mint minden bizonytalanak látszó fogalomra, az ifjúsági munkára is szinte végtelen a lehetséges értelmezések sora. Számosan például érthetik egyszerűen úgy az ifjúsági munkát, a fogalom elsődleges jelentéseként, hogy egy fiatal valamilyen konkrét munkát végez, jószerivel egy munkahelyen. Ám ha egy kicsit jobban belegondolunk, ifjúsági munkát végez egy önkormányzatnál dolgozó hivatalnok is, akire a fiatalokkal kapcsolatban különféle feladatok hárulnak. És például az orvos, a pedagógus, a kiképző katonatiszt, az ifjúságsegítő, az úszóedző is mind-mind ifjúsági munkát végeznek. Sokan vannak, és sokféleképpen tevékenykednek, egészen más felkészültséggel, különböző helyszínen, és egészen más elképzelésekkel, alapvetően eltérő módszerekkel és célokkal. Tulajdonképpen a velük kapcsolatba keveredő fiatalok is – életkorban, élethelyzetben, fejlettségi szintben stb. – teljesen

az ifjúsági
munka értel-
mezése

különözhetnek egymástól. Csupán két mozzanat közös bennük, egyrészt valamilyen összefüggésben a felnőtté váló fiatalokkal kapcsolatosak, másrészt aktivitás, konkrét tevékenység jellemzi azokat. Bármilyen furcsának is hat, kizárólag ez lehet a közös az unokájának mesét olvasó nagymama és a gyermekfogász között...

Az ifjúsági munka ugyanis igazában gyűjtőfogalom, amely ugyanakkor nem szinonimája a szocializációnak, nem azonos a szocializációs hatásokkal. Talán úgy lehetne fogalmazni, hogy az ifjúsági munka általában a szocializáció szereplőinek tevékenységére és feladataira vonatkozó összetett és gyűjtő kifejezés. Egyesíteni hivatott a felnőtté válást (elő)segítő mindenféle foglalatosságot a születéstől felnőtt korig a fiatalok közeli és távolabbi környezetében. A fogalom nem keverendő össze az ifjúsági munkás fogalmával, noha nemzetközi viszonylatokban létezik ez a fogalom (és munkaforma), nálunk ilyen foglalatosság ugyanis nincs.

Az ifjúsági munka kifejezés önmagában számtalan értelmezési lehetőséget jelenthet, függetlenül attól, hogy az egyes megnyilvánulásoknak van-e bármilyen szempontból kapcsolata egymáshoz, azon túl, hogy mindegyikük, valamilyen mértékben, összefüggésben van a felnőtté váló fiatalokkal. Az egyes értelmezési lehetőségek nem csupán másféle kifejezéseket, másféle kifejezések rendszerét jelentik, hanem az adott vonatkozásban különböző irányú, sajátos tevékenység-sort képezhetnek.

Amennyiben elfogadjuk mindazt, hogy az ifjúsági munka minden egyes elemében és egészében a felnőtté váló ember teljes körű életképességét hivatott megteremteni, akkor ebből a szempontból nem csupán azt azonosíthatjuk, hogy a különféle tevékenységkörök, különféle megnyilvánulások, a maguk vonatkoztatási rendszerében milyen strukturált feladatokat jelenthetnek, hanem maguk mögött láttatni engedik azt is, hogy az életképességhez mennyi mindenre van még szükség, és hogy valójában mi mindenre irányulhat az ifjúsági munka.

az ifjúsági
munka meg-
határozása

Az ifjúsági munka területei

A születéstől az érett felnőtté válásig szükséges ifjúsági munka, számtalan formában jelentkező, különböző szintű, egymással részben vagy egészében kapcsolatban levő, nem ritkán egymástól eltérő szempontú segítő tevékenységeket jelent. Az életképesség elérésig tartó folyamatban mindezeket a tevékenységeket nagyon sokféle módon lehet összehasonlítani, illetőleg csoportosítani³⁰. Tekintettel arra, hogy leginkább azt tartjuk meghatározónak, hogy a fiatalok milyen társas összefüggések, milyen kapcsolatok, illetőleg támogatás révén nőnek fel, az elkövetkezőkben ebből a szempontból igyekszünk megszerezni az ifjúsági munkát. A felnőtté váló fiatalok körül a kialakított, a létrehozott kapcsolat szerint, megkülönböztethetünk közvetett segítő és közvetlen segítő ifjúsági munkát. Az ifjúsági munka egészének színvonala éppen azon múlik, hogy a különböző szempontú tevékenységek, tevékenységcsoportok miként erősítik egymást, miként teszik lehetővé a fiatalok felnőtté válását.

Közvetett segítő ifjúsági munka

A közvetett segítő ifjúsági munka különböző tevékenységei mindazon megnyilvánulásokat jelentik, amelyek a fiatalok felnőtté válásának feltételrendszerét biztosítják, alakítják, teremtik meg, amelyek egészében, a fiatalokkal közvetlen kapcsolat nélkül is, közvetve a felnőtté válást segítik elő. Ilyenek a közigazgatásban tevékenykedők, a tudományos területeken, a kutatásban működők, a politikai területen szerepet vállalók, továbbá a média különböző szintjein dolgozók.

a felnőtté válás segítése

Ifjúsági munka a közigazgatásban

Annak ellenére, hogy ezekben a tevékenységekben nincs feltétlenül közvetlen kapcsolat a gyermekekkel és fiatalokkal, mind a központi irányításban, mind pedig a helyi önkormányzatokban meghatározó jelentősége van, az adott közigazgatási keretek között, a hivatali munkának. Mindebből az ifjúsági

referens feladatköre talán leginkább ismerős (létezik már ifjúsági tanácsnok is). Települési, térségi, illetőleg megyei önkormányzati ifjúsági referenst ismerünk, akiket nem csupán az önkormányzat alkalmazhatja, hanem mindazon szervezet, amelyik az ifjúsági feladatokra feladat-ellátási szerződést kötött az önkormányzattal. Az ifjúsági referens „munkája során közvetlen kapcsolatban áll az önkormányzat ifjúsági ügyekért felelős bizottságával, továbbá – amennyiben van – az ifjúsági ügyekért felelős tanácsnokkal. Aktív kapcsolatot tart fent az ifjúságsegítői feladatokat ellátó szakemberekkel, az ifjúsági korosztályi és szakmai közösségekkel (informális csoportjaival), szervezetekkel, a helyi ifjúsági tanáccsal.”³¹ De ide tartozhat minden olyan hivatali szereplő is, amely valamilyen igazgatási feladatcsoport során közvetlenül, vagy közvetve a gyermekek és fiatalok felnőtté válásával kapcsolatosan, rendszeresen vagy alkalmanként tevékenykedik.

az ifjúsági referens feladatköre

Tudományos területen, ifjúságkutatásban

Mindazok a kutatók, elméleti szakemberek, akik önállóan, vagy különféle szakmai műhelyekben, vagy a felsőoktatásban, vagy egy-egy szakmai tárgyú periodika környezetében, optimális esetben intézményes keretek között az ifjúsággal összefüggésben elméleti munkát végeznek, publikálnak, kutatást kezdeményeznek, vezetnek, kutatásban vesznek részt, azok közvetve a felnőtté váló gyermekek és fiatalokkal összefüggő ifjúsági munka minőségét emelhetik. Elősegíthetik, hogy az aktuális nemzedékekkel kapcsolatos különböző szintű döntések, kellő ismeretek alapján, kellő megalapozottsággal születessenek meg. Megismerhetővé és figyelemmel kísérhetővé teszik a fiatalok felnőtté válása során jellemző generációs tendenciákat, és szocializációs összefüggéseket, továbbá hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a felnőtté váló fiatalokkal kapcsolatos különféle tevékenységek szakmai szempontból erősödjenek, azaz összhangban maradjanak az aktuális korosztályok felnőtté válásával együtt jelentkező kihívásokkal.

az ifjúságkutató munkája

Politika területén

A gyermek és ifjúsági jogok gyakorlásával és érvényesítésével kapcsolatosan különböző szinteken szerepet vállaló, küldetésükkel tisztában levő ifjúságpolitikások meghatározó ifjúsági munkát végezhetnek. Ők igazából különféle szervezetekben töltenek be tisztségeket, jószerivel választott képviselők, akik leginkább választóik nevében és érdekében lépnek fel. Képviselek, az érintett fiatalok számára részvételt biztosítanak, érdekeket ütköztetnek, érvényesítenek.

A kormányzati ifjúságpolitika szereplői a központi igazgatás szakmapolitikai háttereként megteremtik az igazgatási, illetve ifjúságpolitikai értelemben vett szakmai, operatív intézményeket országos és regionális szinteken. Ilyen módon a helyi és regionális szinteken elevenítik fel, teszik kialakíthatóvá az ifjúságpolitika köznapi gyakorlatát.

A médiában dolgozók körében

A sajtó, illetőleg az elektronikus sajtó, újabban az internet különféle fórumai számtalan lehetőséget jelenthetnek arra, hogy nem csupán megismerhetővé tegyék az újabb nemzedékekkel kapcsolatos történéseket, hanem arra is jó eszközök, hogy közvetve alakítsák, befolyásolják a fiatalok felnőtté válását. A média munkatársai igazában nagyon sokféle szempontból foglalkoznak az ifjabb nemzedékekkel, mind helyi, mind pedig országos léptékben a gyermekek és fiatalok rendszeres, napi szereplői az egyes orgánumoknak. Alighanem a különféle médiumok szerkesztői, újságíró révén nem ritkán leegyszerűsített, olykor tendenciózus ifjúságképet mutatnak, amely valójában sokszor elég messzire kerül a fiatalok valóságos viszonyaitól, illetőleg a felnőtté válás érdemi folyamataitól. Mindez ugyanakkor jól szemlélteti azt is, hogy a felnőttek mind laikusán, mind szakmai szempontból, mennyire kevés ismeret alapján, mennyi preconcepció szerint, és mennyire eltérő felfogásokban veszik körül a felnőtté válni készülő gyermekeket és fiatalokat.

A közvetlen segítő ifjúsági munka

A gyerekek és a fiatalok környezetében tevékenykedők számára gyakorlatilag ez az ifjúsági munka tényleges szintje, amely sokaknak tulajdonképpen szinte napi feladatokat jelent. Mindezekben a tevékenységekben nem csupán a konkrét, közvetlen kapcsolat a döntő, hanem az aktív, konkrét szerepvállalás, amely során a közvetlenül segítő, az adott összefüggéseken belül, elősegíti a fiatalok felnőtté válását. Minthogy az életképessé válás az embernél egyértelműen társas közreműködés révén zajlik, mindennek a közreműködő folyamatnak megkülönböztethetjük a természetes, laikus segítő körét, és megkülönböztethetjük a szakmailag felkészült, vagy részben felkészült segítő körét.

Természetes és laikus segítő kör **Természetes segítő**

A természetes segítés, ha alaposan belegondolunk, a hétköznapi életben elég jól ismert megnyilvánulás. Leginkább azoknak a tetteit azonosíthatjuk benne, akik – ha valamit észrevesznek – nyomban segítenek. Segítenek, amiben csak tudnak, a lehető legtermészetesebb módon. A természetes segítő készítés az ember különféle társas szerepének talán az egyik legrégebbi, meghatározó alapmotívuma. A természetes segítő igazán nem közömbös emberek, akik a gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatos aktivitásának elsődleges forrása tulajdonképpen az életképesség megőrzésének természetes parancsa. Ezt a tevékenységformát a hétköznapi életben vállalt foglalkozásától, betöltött szerepétől függetlenül bárki végezheti. A természetes segítés az ember társas világában gyökerezik, a hétköznapi élet számtalan helyzetében egyszerűen nélkülözhetetlen. Feltehetően minden laikus és intézményesített segítő szerepvállalás is ebből az elsődleges (segítő)tevékenységből származtatható. Élettani alapja lényegében az ember védelmi és a reprodukciós szüksége. Miközben a természetes segítés az emberek között jelen van, tényszerűen visszaszorult. Az emberek között a természetes segítés helyét leginkább a professzionális segítő állíthatják vissza azzal, hogy partnernek tekintik a természetes segítőket, akiknek a segítő megnyilvánulásait elismerik, ha

természetes
segítő

szükséges, a kellő szalmi ismereteket biztosítják a számukra és jó szereposztást alakítanak ki velük.

A család

a családtag,
mint segítő

A *család* a szocializáció alapintézménye, amely a gyerekek életében a születéstől a felnőtté válásig, pontosabban a családtól való teljes eltávolodásig jelen van. A család erőteljes, a gyermekek és fiatalok későbbi életét is alapvetően meghatározó szereppel bír. A család alapfunkciója szerint, a család minden tagjának aktív, konkrét feladata van felkészíteni a gyerekeket a felnőtt életükben várható szerepekre és feladatokra. Erre a segítő, támogató, felkészítő elemeket jelentő feladat-együttesre a család tagjai nem kapnak külön felkészítést, ismereteik teljes mértékben laikusak, a család előzetes történetéből, különféle hagyományaiból, nevelési szokásaiból származnak, és „menet közben” alakulnak. A családban a család tagjaitól talán a legfontosabb alapérzéseket, alapfelfogásokat és életműködésekkel lehet elsajátítani. A felnőtté válás ugyanakkor a fiatalok számára egy olyan folyamat, amely a családból kiválást, a család erős kötelékeiről való fokozatos leválást jelenti.

Baráti kör, barátok

a kortárs-
csoport, mint
segítő

A felnőtté válás során, a tizen-huszon éves korban, különböző időszakokban változó intenzitással, de természetesen erőteljessé válnak a korosztályi kapcsolatok. A barátságok alakulása, a különféle társas kapcsolatok, és együttes élmények következtében egyértelműen hangsúlyosabbá válik a fiatalok körében egymás támogatása, különösen akkor, ha a barátságok kölcsönösen választott, egyenrangú kapcsolatok, amelyben a fiatalok nem csupán egymást segítik, hanem figyelnek is egymásra, és egymás számára mintákat jelentenek. A barátok kiállása egymásért, a különféle titkok jelentkezése igazán nem csupán a felnőtt életben oly meghatározó intimitás kifejtését teszi lehetővé, hanem a segítő késztetés kibontakoztatásával egy társadalmilag konstruktív szerepet alapoz meg.

A szomszédok

Természetes résztvevői hétköznapi életünknek a lakó környezetünkben élő *szomszédok*. A hasonló életkörülmények számtalan alkalmat kínálnak ugyanis arra, hogy a szomszédok közös érdekeik szerint együttesen lépjenek fel, hogy a különféle szomszédsági feladatokban egymást kiegészítsék, hogy konkrét helyzetekben egymást támogassák. Nem is véletlen, hogy a szomszédok egymásnak természetes segítők lehetnek a hétköznapiakban, jelesül a felnőtté váló fiatalokról való gondoskodásban. Ám az egymás közelében élés önmagában nem teremti meg a konkrét segítő szerepvállalásokat. A szomszédság segítő szerepvállalása azok számára, akik ismerik, igazi előny, ugyanis a gyerekek körül a családok számára meglehetősen sok, összehangolható feladat kínálkozik.

Önkéntesség – Önkéntes segítők, kortárssegítők, sorstárs segítők, önsegítő csoportok

„Az Országgyűlés elismeri a társadalom tagjainak szolidaritásán alapuló, az állampolgárok öntevékenységet kifejező, a személyeknek és közösségeiknek más vagy mások javára ellenszolgáltatás nélkül végzett önkéntes tevékenységét.”³² Az *önkéntes tevékenység* igazi, ha úgy tetszik, alapvető, klasszikus segítő tevékenység, amely az állampolgári részvétel igazán konstruktív és konkrét formája, amelynek meghatározó területe a felnőtté váló fiatalokkal kapcsolatban jelentkező, konkrét, tudatos megnyilvánulás. Különböző változatai lehetnek mindennek: *önkéntes segítők, kortárssegítők, sorstárs segítők, és önsegítő csoportok*.

Önkéntes segítők azok a fiatalok, akik a társaik támogatására motiváltak, akik személyes környezetükben őket saját elhatározásból, szívesen segítik, akik ugyanakkor önként vállalt, természetes segítő tevékenységükhöz széles körű, konkrét szakmai támogatást kapnak.

Kortárssegítésre jelentkező fiatalok külön tematizált kortárssegítő képzést kapnak, amelyet követően aztán felkészülten, többlétszerezettel végezhetik vállalt feladataikat.

Sorstárs segítés leginkább a kockázatosabb életviszonyok között élő fiatalok spontán segítő szándékú reakciója, adott

Önkéntesek

élethelyzetükben egymás támogatására és védelmére. Mint-hogy elszigetelt viszonyok között, a szakszerű segítestől távol jön létre, önmagában is esetleges, kockázatos tevékenység.

Az *önsegítő csoportba* járók számára a csoport önmaguk helyzetének javításához, a fejlődéshez közösségi erőforrás, kölcsönös segítségnyújtó terep, amelyben a résztvevők egymás számára visszajelzést, megerősítést, érzelmi támogatást tudnak adni és kapni.

Különféle *szociokulturális jellegű és szabadidős szervezetekben* (sport, művészeti, hobbi) ugyancsak létezhet – nem feltétlenül tudatos – természetes segítő tevékenység. A résztvevők természetes megnyilvánulásaként, vagy akár közvetve, az adott tevékenységbe foglalva, például önkifejezési lehetőséget biztosítva, megmérettetési alkalmat teremtve a gyakorlatban segítséghez lehet jutni. Ezekben a szervezetben az egymástól kapott megkülönböztetett figyelem, és a produktív támogató közeg igazi, támogató légkört biztosíthat a felnőtté váló fiatalok számára.

Szakmailag felkészült segítők köre

A gyermekekkel és fiatalokkal közvetlen kapcsolatban levő ifjúsági munka szakmailag kellően felkészült szakembereket igényel. A felnőtté válás teljes spektrumában, összhangban a felnőtté válás szerteágazó területeivel és szempontjaival, különféle, egészében és részben felkészült, szakemberekre van szükség. A szakmai felkészültség alapja egyrészt a felnőtté váló fiatalok alapos, naprakész ismerete, továbbá a fiatalokkal kapcsolatos széleskörű kommunikációs képességek. A szakmai felkészültség megszerzését követően különféle professziókban a felnőtté váló fiatalok számára a szakemberek szakmai programokat működtetnek, különféle szakterületeken szolgáltatásokat végeznek, továbbá számos változatban és célcsoportokra irányítva, szakmai képzéseket tartanak, vagy szerveznek.

Ifjúságsegítők

A különféle szerepet vállaló laikus és professzionális szakemberek tevékenységét – a felnőtté váló nemzedékek életképességének megteremtése érdekében – egy külön szakembernek

kell összehangolnia, és a felnőtté váló gyermekek és fiatalok konkrét folyamataihoz, és igényeihez kell igazítania. Ez a szakember az *ifjúságsegítő*, aki különféle segítő tevékenysége révén eleven kapcsolatban van a fiatalok nemzedékével. Az ifjúságsegítő szakma azonban napjainkban még nagyon nehezen bontakozik ki, már az elsajátítandó ismeretekről, a ténylegesen betöltendő szerepről is az egyes képzések kezdeményezői különbözőféleképpen fogalmazznak. Az elkövetkező időszakban elkerülhetetlen és várható az ifjúságsegítő szakma letisztulása, a követelményeinek pontosítása, továbbá a konkrét végezhető munkakörök megjelenése, és elterjedése.

Az ifjúságsegítő „legfőbb felelőssége, hogy a fiatalokat olyan helyzetbe hozza, hogy azonosíthassák, megfogalmazhassák problémáikat, az előttük álló kihívásokat, majd azokra önállóan, illetve közösségi stratégiák mentén, felelős, autonóm és tudatos állampolgárként válaszolhassanak.”³³

A középfokú végzettséget követően, felsőfokú szakképzés keretein belül elvégezhető ifjúságsegítő szakmai tevékenységről a Pécsi Egyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás-fejlesztési Kar felvételi tájékoztatója pedig a következőképpen fogalmaz: „Az ifjúságsegítő alapvető feladata a fiatalok szociális és kulturális módszerekkel történő aktivizálása, érdekvédelme, a helyi társadalom és a helyi közösségek támogatása; a szubkulturális csoportok közötti kapcsolatépítés és -tartás, valamint a párbeszéd kiépítésének segítése. A (veszélyeztetett) fiatalok tanácsadással történő segítése, a munkaerőpiacon való elhelyezkedésük támogatása. Tevékenységét a szociális- és közművelődési intézményekben, valamint a civil szféra különböző területein, szervezeteiben végzi. Az akkreditált felsőfokú szakképzés országos munkakörre készíti fel a képzésben résztvevőket.”³⁴

Pedagógusok, óvónők, pszicho-pedagógusok, szociálpedagógusok, konduktorok stb.

A pedagógus pálya egészében az ifjúságot közvetlenül segítő szakmai területet jelenti, amely a nagy társadalmi munkamegosztásnak a jegyében, a családtól átvállalta a felnőtté váláshoz szükség ismeretek és képességek rendszerezett elsajátíttatásának feladatát. Ebből a szempontból az adott közoktatási intézményrendszer és a funkcionáló közoktatási szisztéma,

az ifjúság-
segítő

a pedagógus,
mint ifjúság-
segítő

a kapcsolódó alternatív és kísérleti iskolákkal együtt, szinte folyamatos átalakulásban van. A pedagógusok különféle összefüggésben (életkorban, élethelyzetben, iskolatípusban) és számtalan szakmai felfogásban oktathatják az ifjú nemzedékeket. A pedagógusok hivatása legfőképpen az, hogy vállalt szerepük és felkészültségük szerint a rájuk bízott fiatalok életképességét fejlesszék, és a lehető legjobb szinten segítsék elő az új nemzedékek belépését a felnőtt társadalomba.

Pszichológusok

A felnőtté válás folyamatosan idézheti elő a környezettel való kapcsolat zavarait, a fiatalok testi és lelki egyensúlyának megzavarulását, felbillenését. A felnőttek számára a különféle életkorokban különben is kifejezetten nehezen sikerül érteni a fiatalokat – emiatt aztán egy sor félreértés és félre értelmezés lehetséges, nehezen tudnak velük bánni. A felnőtté váló fiatalok számára is nagyon megterhelő – olykor szinte megoldhatatlan – feladat érthetővé tenniük magukat. A fiatalok felnőtté válása során jelentkező új szerepek, a családtól való távolodás szinte átláthatatlannak tetsző ellentmondásai egy sor többletterhet raknak a fiatalokra és személyes környezetükre.

A pszichológusok sokféle szempontból, sokféle feladatkörben vehetnek részt mindebben a kölcsönfolyamatban, mérsékelhetik a lélektani többletterhek konzekvenciáit, személyes, belső eszközöket tárhatnak fel a konfliktusok kezelésére, megelőzésére, tájékozódni segítik az emberi viszonyok között, és sokféle módon elősegíthetik a fiatalok felnőtté válását. A pszichológusok szerepvállalását sokban erősítheti, ha az aktualitás jegyében, akár külön felkészülés révén, alapos ifjúságismertekre tesznek szert, ha a pszichológusok adott összefüggésben együttműködhetnek a felnőtté váló fiatalok személyes környezetével, illetőleg a segíteni hivatott szakemberekkel.

Gyermek és ifjúságvédelem szakmai munkatársai

Ezen a szakmai területen képzettséget, majd gyakorlatot szerzett szakemberek olyan feladatokat végeznek, amelyek tárgya a felnőtté válás szempontjából jelentkező, illetve erő-

a pszichológus, mint ifjúságsegítő

a gyermek- és ifjúságvédelmi szakember, mint ifjúságsegítő

sődő különféle szocializációs akadályok. Ez a szakmai terület jól strukturált, intervenciós eszközökkel kellően ellátott tevékenységrendszer, amelyben az egymásra épülő feladatok elsődleges célja a fiatalok veszélyeztetettségének megszüntetése, ahol csak lehet, a családjukkal való kapcsolat rendezése, továbbá a problémák között felnőni kényszerülő gyermekek és fiatalok segítése és megerősítése, illetőleg a felnőtté válásuk elősegítése. Tevékenységüket, összhangban a feladataik súlyával, mind az alapellátásban, mind pedig a szakellátásban kellően tagolt intézményrendszer és törvényes garanciák és eszközök erősítik.³⁵

Szabadidőszervezők, edzők, szakkörök, csoportok vezetői

Az iskolán kívül szervezett különféle tevékenységlehetőségek számtalan formában járulhatnak hozzá, segíthetik elő, hogy a fiatalok felnőtté válása teljesebbé, biztonságosabbá legyen. Ezek az alkalmak, hozzáértő szakemberek közreműködésében, kezdeményezésével és irányításával számos, az életműködés szempontjából meghatározó képességek kifejlesztését tehetik lehetővé. Különösen, ha az ezekben a szervezetekben szerepet vállaló szakemberek, tudatosan, és felkészülten végzik a feladataikat.

a szabadidőszervező, mint ifjúságsegítő

Szakmailag részben felkészült segítők köre

A hétköznapi életben, számos – különböző szintű felkészültséget igénylő – szakmai terület létezik, amelyiknek alkalmanként, például azért, mert valamilyen feladatvégzés azt szükségessé teszi, természetes módon találkoznak gyermekekkel és fiatalokkal. Mindahhoz, hogy ezeknek a szakmáknak a képviselői a felnőtté váló nemzedékekkel kapcsolatban a munkájukat, a feladataikat eredményesen végezhessék, többet ismeretekre, azaz specializációra van szükség. Minderre külön felkészítésen, szakmai továbbképzéseken kerülhet sor. Egyes szakmák esetében ugyanakkor az adott szakmán belül még sajátos, elkülönült szakmai területek, foglalkozási területek kialakítására is szükség lehet/van.

Orvosok, egészségügyi szakfeladatot ellátók

Az orvosok általában – ahogy minden emberrel – a felnőtté váló fiatalokkal kapcsolatban is elvégzik a praxisukkal összefüggő gyógyító feladatukat. Mindezeknek a tevékenységeknek a során a gyógyító munka színvonalát, illetőleg a fiatal betegeknek az orvossal való együttműködését segítheti elő, ha az orvosok felkészültek, kellően tájékozottak a fiatalok felnőtté válásának fontosabb jellemzőiről.

Az egészségügy, az orvosi munka területén kialakításra kerültek ugyanakkor a felnőtté váló fiatalok életkorához igazított, speciális foglalkozási körök is. Amilyen mértékben specializálódott a szakmájában az orvos, olyan mértékben van szükség a választott foglalkozási területével összefüggő továbbképzésre, akár ifjúságismeretre. A gyermekorvosok például klasszikusan olyanok, akik praktizálásuk során alapvető foglalkozásukat a felnőtté válás sajátos összefüggései szerint végzik. Mindez természetesen körültekintő felkészülést, az adott szakmai ismeretek frissen tartását, továbbá alapos ifjúságismeretet követel meg a szakembertől. Munkájuk végzése járhat azzal is, hogy – legalább a terápia idejére – kapcsolatot szükséges ápolniuk a gyermekek és fiatalok felnőtté válását segítő lehetséges partnerekkel.

az egészség-
ügy ifjúságse-
gítői

Szociális segítők

A szociális munka különféle foglalkozási területein tevékenykedők – szociális munkásként, szociálpedagógusként, szociálpolitikusként stb. – a nehéz élethelyzetbe kerülő emberek ellátásához, a szociális segítséghez megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkeznek. A szociálpolitika eszközrendszerének (pénzbeli juttatások, természetbeli juttatások és gondozás a humán szolgáltatások rendszerének igénybevételeivel) hatékony alkalmazásához ugyanakkor az ifjúságsegítés szakmai többletismereteinek (legalább az ifjúságismeret, és a felnőtté válás sajátosságainak ismerete) elsajátítására és alkalmazására is szükség lehet. A szakszerű segítség színvonalát emelheti és sikeresebb megvalósítást előlegezhet meg, ha a szakemberek az adott helyzetnek megfelelően, a lehető legkonkrétabb formában együttműködnek.

a szociális
szféra ifjúság-
segítői

Drogprevenció szakemberei

A drogfogyasztás intenzív jelenléte a fiatalok felnőtté válását, bárhogyan is szeretnék, erőteljesen veszélyezteti. A drogfogyasztás problémája a legerőteljesebben talán éppen a felnőtté váló fiatalok között jelentkezik. A drogfogyasztás veszélyei összetettek, amelynek nem csupán az élettani következményei, és a kriminális konzekvenciái fenyegetőek, hanem a felnőtté válás egészére, a fiatalok különféle társas kapcsolataira egyaránt kihatnak.

A drogfogyasztás megelőzésével, kezelésével szakszerűen erre felkészült szakemberek, *addiktológusok* foglalkoznak – különféle szakmai szinteken és szervezetekben. A fiatalokkal kapcsolatos különféle feladataikból ugyanakkor hiányozhatnak az ifjúságsegítés szakmai többletismeretei: alapos ifjúságismeret, a felnőtté válás aktuális jellemzőinek ismerete, továbbá a felnőtté válás során jelentkező különféle problémákra megoldást kínáló intézményes válaszok rendszere. Jobb színvonalú, eredményesebb segítő szerepvállalást tesz lehetővé, ha mindezeket a feladatokat végző szakemberek konkrét programokban és feladatokban együttműködnek az ifjúságsegítő szakemberekkel, illetőleg ha külön felkészítést kapnak az ifjúságsegítés meghatározó ismereteiből.

Rendőrök, a bűnmegelőzésben, illetőleg a büntetésvégrehajtásban tevékenykedők

A felnőtté válás folyamatában ténszerűen előfordul, hogy a fiatalok a közvetlen környezetükkel (áldozatként, elkövetőként) konfliktusba keverednek, előfordul, hogy különböző mértékben és szinteken vétének az emberi együttélés szabályai ellen, és rövidebb-hosszabb ideig különféle (fegyelmi, szabálysértési, büntető) eljárások szereplőivé válnak. Mindezekkel a felnőtté válás szempontjából kialakult kényszerviszonyokkal, kényszerítő helyzetekkel kellő érzékenységgel és szakszerűen szükséges segítő feladatokat végezni, hiszen az aktuális szituáció életvezetési konzekvenciái súlyosak lehetnek. Ezeken a szakmai területeken feladatokat végző szakemberek tevékenységét az ifjúságsegítő szakmai ismeretek nagyon sokban erősíthetik. Sokat segíthetnek ugyanakkor az

a drogmegelőzés ifjúságsegítői

a bűnmegelőzés ifjúságsegítői

ifjúságsegítő feladatokat végző szakemberekkel és szervezetekkel kialakított szakmai kapcsolatok is. Együttesen hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az alkalmazkodási problémákat a felnőtté válás során sikerrel meghaladva a fiatalok hatékony és jó alternatívát találjanak.

Irodalom

- Az ifjúsági munka ABC-je. Miért fontos az ifjúsági munka? Hogyan lehet motiválni, bevonni és megtartani a fiatalokat az ifjúsági szervezeteknél? Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda–Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Tanács. www.eszakalfold.info/103.0.html
- Az ifjúsági munka fogalomtára.* Az Ifjúsági Munkások Szakmai Módszertani Egyesülete. 2006.
- Mobilitás Kompakt könyvtár (CD-ROM). Segédanyagok ifjúsági projektek szervezéséhez.
- Ifjúságsegítés az új évezred küszöbén, ISM 2000*
- Társadalmi átalakulás és ifjúság – A szabadság mint esély?* Szeged, 2000.
- Balla Viktória–Mokos Béla: Ifjúsági munka és mobilitás. *Új Ifjúsági Szemle* 15., 2007. nyár. 23–32. o.
- Bánszegi Zsuzsa (ford.): Fiatalok és közéleti szerepvállalás, a fiatalok részvételi elősegítése az ifjúsági munkában. *Új Ifjúsági Szemle* 2., 2004. tavasz.
- Gerevich József: *Terápiák társadalma – társadalmak terápiája.* Budapest: Magvető, 1983.
- Gerevich József (szerk.): *Iskolai mentálhigiéné – közösségi mentálhigiéné.* Budapest: Animula Kiadó, 1997. 35. o.
- Kozma Nikolett–Menczel Zsuzsa–Pados Zita–Tóth Eszter: Ifjúságsegítő civilszervezetek iskolai beágyazódásának vizsgálata. *Új Ifjúsági Szemle* 15., 2007. nyár. 83–94. o.
- Rác Zsuzsa: *Ifjúsági szubkultúrák, intézmények, devianciák.* Válogatott tanulmányok. Budapest: Scientia Humana, 1998.
- Szabó András: Kiszakadás vagy leszakadás? *Esély* 99/4. 73–81. o.
- Szabó Ildikó–Rigó Róbert: Az ifjúsági munkát végző civil szervezetek részvétele az ifjúságsegítő szakemberek felsőfokú képzésében. *Új Ifjúsági Szemle* 5., 2004. tél.

Feladatok

1. Hogyan viszonyul egymáshoz az ifjúsági munka és a szocializáció fogalma?
2. Az ifjúsági munkát milyen szempontok szerint rendszerezük, illetőleg mindenek alapján milyen területeit határozhatjuk meg?
3. A közvetett segítő ifjúsági munkát általában mi jellemzi? Milyeneket ismer?
4. A fiatalok önkéntes segítő tevékenységét milyen szempontok szerint, miképpen lehet csoportosítani?
5. Hogyan viszonyul a természetes segítség a segítő tevékenységek különféle formáihoz? A természetes segítségnek mi az élettani alapja?
6. Hogyan definiálná az ifjúságsegítők szerepét, feladatait?

Jegyzetek

- 30 A tevékenységek felsorolása természetesen nem lehet teljes, sőt szabadon bővíthető. A Kedves Olvasó bizonyosan hamar talál majd írásban még meg nem említett tevékenységet, vagy meg nem említett, ugyanakkor kétségtelenül fontos szereplőket. A fejezet azonban leginkább egy összefüggésrendszer felvázolására vállalkozott, amelyben az azonosított tevékenységet vagy szereplőt szabadon elhelyezhetjük, például a rokonokat a természetes segítők között önállóan vagy a család kategóriájába beleértve.
- 31 Az idézet az IFJ-BM-05 pályázat „Szempontok az ifjúsági referensek, az ifjúságsegítői feladatokat ellátó szakemberek munkatervének összeállításához” című szakmai segédletéből való.
- 32 Idézet az Önkéntes törvény bevezető gondolataiból XXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről.
- 33 Az idézet az IFJ-BM-05 pályázat „Szempontok az ifjúsági referensek, az ifjúságsegítői feladatokat ellátó szakemberek munkatervének összeállításához” című szakmai segédletéből való.
- 34 www.feek.pte.hu/felvetelizok/okj/ifj_segito.htm
- 35 1997. évi XXXI. törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.